

Илија ПСАЛТИРОВ

ЈАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА И РЕФОРМИТЕ?

Новата Влада, колку самата, толку и од новинарите, е дефинирана како реформски настроена. Таква е и Програмата за преродба на Македонија - реформска. Пред неколку дена дури и ММФ ја пофали, надевајќи се дека амбициите на новата владина гарнитура нема да останат само на хартија, туку соодветно ќе бидат реализирани и во практиката. А задачата не е ниту малку лесна ниту, пак, брзо остварлива. За тоа се свесни сите, но како и да е, би требало Програмата да биде патоказ кој ќе го следат како министрите, така и оние кои директно треба да ја реализираат, а тоа се државните службеници. Да бидат работите појасни, Владата на хартија може да има одлични решенија, да речеме Собранието дека ќе ги прифати, но она што е најпроблематично е самиот чин на имплементација, а тоа го прави никој друг, туку самите државни органи или популарно речено јавната администрација. Бидејќи целата јавна администрација не се содржи само од државни службеници вработени во министерствата и во другите државни агенции и органи, туку и од останатите "буџетари", како лекари, културни работници, просветни работници и сл., треба да се очекува реформите да ги прават токму тие државни службеници кои го имаат положено испитот во Агенцијата за државни службеници или оние кои се потенцијални државни службеници, според Законот за државни службеници. Она што е клучно во целата постапка е тоа што се заборава една многу важна работа. Имено, сите говорат за реформи, за неопходноста од нивно брзо спроведување, за целосно ан-

гажирање на сите владини ресурси во спроведувањето на владината програма за реформи, но се заборава дека всушност се нереформирани оние кои треба да ги спроведуваат реформите, а тоа се државните службеници, односно самата јавна администрација. Уште од 1999 година, кога тогашната Влада ја донесе Стратегијата за реформа на јавната администрација па сè до денес, многу малку е направено во оваа област. Иако беа формирани и тела кои треба да раководат со реформата, иако повеќе проекти, финансирани од странски фондови, беа наменети за реформирање на администрацијата, за обука на државните службеници и сл., сепак се чини дека во оваа сфера реформата бавно се спроведува или во одредени сегменти тоа воопшто не се прави. Во Програмата за преродба на Македонија под точка 2 со наслов "Економски раст", односно потточка 2.1 стои (цитирам): "На Република Македонија ѝ е потребна мала, но ефикасна државна администрација, целосно посветена на задоволување на потребите на нејзините граѓани". Во продолжение, неколку пасуси подолу стои (цитирам): "Целосна деполитизација и професионализација на јавната администрација преку воведување на критериуми за вработување и унапредување, базирани врз професионалност и знаење", како и "Функционална анализа на сите министерства и изработка на стратешки планови за нивна поефикасна систематизација", но и "Максимално редуцирање на бирократијата и корупцијата преку дерегулација, намалени дискрециони права и воведување механизми за контрола и следење на работењето на администрацијата од страна на граѓаните". Судејќи според погоре напи-

шаното, би требало да се очекува дека новата Влада ќе биде поагилна во спроведувањето на реформата на администрацијата, но и на обуката на државните службеници, бидејќи тие се главната алатка во спроведувањето на останатите реформи. Според тоа, не може да се очекува дека реформите во другите сфери ќе се одвиваат како што предвидува Програмата за преродба, доколку не се исполни првиот услов, а тоа е реформирана администрација. Можеби и не е случајно што цитираните делови од текстот се наоѓаат на почетокот на Програмата. Без тоа да се направи, сè потоа што следува ќе биде само пушта желба. Кај нас досегашните реформи се спроведуваа генерално без концепт и без ред. Да ја земеме само приватизацијата, како пример. Тоа сигурно е една од најкатастрофалните реформи кои ги направивме во изминатите 15 години. Секако дека има други реформи кои беа делумно успешни или кои сè уште бавно и недоволно силно се спроведуваат. Сè тоа е одраз на немањето концепт за вистински реформи. А кога е во прашање администрацијата, реформи се потребни од самиот врв. Дали, на пример, се потребни толку многу министерства, заменици-министри, потпретседатели на Владата...? Дали не би било порационално да се спојат одредени министерства како, на пример, економија и финансии или, пак, образование, наука, култура и спорт? На Македонија ѝ се доволни 13-14 министерства. Сегашнава бројка е навистина голема за мала земја како нашава. Словенија и Словачка, на пример, имаат по 15, Чешка 14, Португалија 16 итн. Ги наведов овие помали земји-членки на Европската унија за да се направи подобра паралела. Значи, потребна

е вистинска рационализација на бројот на државни органи и на бројот на вработени во секој орган, што подразбира детална систематизација на администрацијата. Потегот со колективната промена на раководителите во администрацијата не е вистински реформски потег, а секако е и спротивно на Програмата за обнова. Пред сè, потребно е да се оценат стручноста и квалитетот на раководните кадри, па потоа да се преземат соодветни мерки. Само така ќе се почитува принципот на деполитизација и професионализација на администрацијата. Секако, треба да се почитуваат и законските одредби, што подразбира следење и на процедурите за именување, разрешување и унапредување на кадрите во администрацијата. А бројот на вработени во администрацијата никогаш нема да се намали сè додека секоја нова влада си вработува свои луѓе, без да води грижа за последниците. А верувајте, убеден сум дека има безболни начини за намалување на бројот на "буџетарите", зашто и лично сум го правел тоа како консултант на влада на една соседна земја. Оттука, заложбите за реформи во администрацијата нека не бидат декларативни и само на хартија. Тие заложби да станат реалност. А резултатите ќе се видат, зашто сè е мерливо, па и тоа колку сме успеале да ги модернизираме и да ги европеизираме нашите државни органи. А од тоа зависи и севкупниот процес на евроинтегрирање на нашата земја. Во некоја следна колумна ќе се потрудам да појаснам какви сè потези се неопходни за да изградиме систем на модерна, функционална, професионална, дебирократиизирана и, пред сè, ориентирана кон граѓаните, јавна администрација. А сега на потег е новата Влада! Да ѝ ги дадеме нејзините први 100 дена!